Ўзбекистон Республикаси номидан ХАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

Олтинкўл тумани

2024 йил 1 май

Судья:.Ж.К.Мамитов

Андижон туманлараро иктисодий судининг судьяси Ж.К.Мамитов раислигида, судья ёрдамчиси Э.Обидовнинг суд мажлиси котиблигида, даъвогар – Олтинкўл тумани Фермер, дехкон хўжаликлари ва томорка ер Кенгашининг "JALOLIDIN OLTIN TOLASI" фермер манфаатида жавобгар - "QADIR TEXTILE CLASTER" масъулияти чекланган жамияти хисобидан 137 650 176 сўм асосий қарз, 24 777 031 сўм пеня ва суд харажатларини ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича қўзғатилган иқтисодий ишни даъвогар-Кенгаш вакиллари А.Сидиков, О.Шохобов(ишончнома асосида), фермер хўжалиги вакили Н.Юнусов ва С.Усмонов (ишончнома жавобгар жамият вакили асосида)ларнинг иштирокида Олтинкўл тумаани "Маданият саройи" биносида ўтказилган очик сайёр суд мажлисида кўриб чикиб, куйидагиларни

аниклади:

даъвогар – Олтинкўл тумани Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши "JALOLIDIN OLTIN TOLASI" фермер хўжалиги манфаатида Андижон туманлараро иқтисодий судига даъво ариза билан мурожаат этиб, жавобгар –"QADIR TEXTILE CLASTER" масъулияти чекланган жамияти ҳисобидан 137 650 176 сўм асосий қарз, 24 777 031 сўм пеня ва суд харажатларини ундиришни сўраган.

Суд муҳокамасида иштирок этган даъвогар Кенгаш ва фермер хўжалиги вакиллари ўз кўрсатмаларида-даъво талабини қўллаб-қувватлаб, тарафлар ўртасида тузилган шартнома талаблари жавобгар томонидан тўлиқ бажарилмай келинаётганлиги, мавжуд ҳақдорликни ундириш бўйича юборилган талабнома оқибатсиз қолдирилганлиги учун Кенгаш кўмагида судга даъво аризаси киритилганлиги, даъво ариза судга киритилганидан кейин жавобгар томонидан тўловлар амалга оширилиб қарздорлик қисман бартараф этилганлигини маълум қилиб, қолдиқ қарздорлик ва ҳисобланган пеняни ундириш талабини қаноатлантиришни сўради.

Суд муҳокамасида иштирок этган жавобгар жамият вакили ўз кўрсатмасида-тарафлар ўртасида тузилган шартномага кўра қарздорлик ҳақиҳатда юзага келганлиги, ҳарздорлик ҳисман бартараф этилиб, тўловлар амалга оширилганлиги, ҳолдиҳ ҳарздорликни бартараф этиш чоралари кўрилаётганлигини маълум ҳилиб, ушбу ҳолатларни инобатга олган ҳолда ҳисобланган пеняни ундириш талабини ҳаноатлантиришни рад этишни сўради.

Суд ишдаги мавжуд ҳамда тақдим этилган ҳужжатларни ўрганиб чиқиб, тарафлар вакилларининг кўрсатмаларини тинглаб, қуйидагиларга кўра даъво аризани қисман қаноатлантиришни лозим топади.

Хусусан, тақдим этилган ҳужжатларга кўра даъвогар фермер ҳўжалиги ва жавобгар жамият ўртасида 2023 йил 3 март куни тузилган "Пахта хомашёси ва уруғлик пахта ҳарид ҳилиш" бўйича 26-сонли контрактация шартномасига кўра фермер ҳўжалиги жавобгарга 81,2 тонна "Анд-37"-навли пахта ҳом ашёсини етказиб бериш, жавобгар эса маҳсулотни ҳабул ҳилиб олиш ва ҳаҳини тўлаш мажбуриятини олган.

Мазкур шартномага кўра, даъвогар томонидан жавобгарга пахта маҳсулотини етказиб берилган бўлиб, шартноманинг 4.3-бандига асосан тўловлар 2023 йил 31 декабрь кунига қадар тўлиқ амалга оширилиши белгиланган бўлсада, жавобгар томонидан тўловлар тўлиқ амалга оширилмаганлиги натижасида қарздорлик юзага келган бўлиб, қарздорликни ундириш бўйича юборилган талабнома оқибатсиз қолдирилганлиги учун Кенгаш кўмагида қарздорликни ундириш мақсадига судга даъво аризаси киритилган.

Шу ўринда, Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси(бундан буён матнда ФК деб юритилади)нинг 234-моддасига кўра мажбурият-фуқаролик хуқуқий муносабати бўлиб, унга асосан бир шахс (қарздор) бошқа шахс (кредитор) фойдасига муайян ҳаракатни амалга оширишга, чунончи: молмулкни топшириш, ишни бажариш, хизматлар кўрсатиш, пул тўлаш ва ҳоказо ёки муайян ҳаракатдан ўзини сақлашга мажбур бўлади, кредитор эсақарздордан ўзининг мажбуриятларини бажаришни талаб қилиш ҳуқуқига эга бўлади.

Мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

ФКнинг 236-моддасига кўра мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонунчилик талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса-иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак.

Ушбу Кодекснинг 237-моддасига кўра мажбуриятни бажаришдан бир томонлама бош тортиш ва шартнома шартларини бир томонлама ўзгартиришга йўл қўйилмайди, қонунчиликда ёки шартномада назарда тутилган холлар бундан мустасно.

ФКнинг 465-моддасига кўра, контрактация шартномасига мувофиқ қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчи қишлоқ хўжалиги маҳсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай маҳсулотни харид қиладиган шахсга тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу маҳсулотни қабул қилиш (қабул қилиб туриш), унинг ҳақини шартлашилган муддатда муайян баҳода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Мазкур Кодекснинг 466-моддасига асосан қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчи ўстирилган (ишлаб чиқарилган) қишлоқ хўжалиги маҳсулотини тайёрловчига контрактация шартномасида назарда тутилган миқдор ва ассортиментда топшириши шарт.

ФК 449-моддасига кўра, сотиб олувчи етказиб бериладиган товарлар ҳақини шартномада назарда тутилган ҳисоб-китоблар тартибига амал ҳилган ҳолда тўлаши лозим.

Жавобгар томонидан суд муҳокамасига қадар тўловлар амалга оширилиб, қарздорлик қисман бартараф этилган.

Суд жавобгарнинг даъвогар олдидаги асосий қарздорлиги мавжудлиги, бироқ жавобгар томонидан қарздорлик қисман бартараф этилганлиги ишдаги мавжуд хужжатлар ва тарафлар вакилларининг кўрсатмалари билан ўз тасдиғини топганлигини инобатга олиб, асосий қарзни ундириш талабини қисман 82 590 176 сўм миқдорида қаноатлантириш, даъводаги асосий қарздорликнинг қолган қисмини қаноатлантиришни рад этишни лозим топади.

Шунингдек, даъвогар даъво аризада қонун ҳужжатлари ва шартнома талабларига мувофиқ юзага келган асосий қарздорликка нисбатан тўлов кечиктирилган 45 кун учун 24 777 031 сўм миқдорида пеня ҳисоблаб, жавобгар ҳисобидан ундиришни сўраган.

ФКнинг 333-моддасига кўра, қарздор айби бўлган тақдирда, мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонун ҳужжатларида ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

Мазкур Кодекснинг 326-моддасига асосан, агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш оқибатларига номутаносиблиги кўриниб турса, суд неустойкани камайтиришга ҳаҳли, бундан ҳарздор мажбуриятни ҳай даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкий аҳволи, шунингдек кредиторнинг манфатлари эътиборга олиниши керак. Суд алоҳида ҳолларда ҳарздор ва кредиторнинг манфаатларини ҳисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш ҳуҳуҳига эга.

Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг 15.06.2007 йилдаги "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўғрисидаги фуқаролик қонун хужжатларини қўллашнинг айрим масалалари хақида" ги 163-сон Қарорининг 4-бандида, ФКнинг 326-моддасига мувофиқ суд қарздор мажбуриятларнинг бажарилиш даражасини, томонидан мажбуриятда иштирок этувчи тарафларнинг мулкий ахволини, шунингдек кредиторнинг манфаатларини эътиборга олиб, неустойка микдорини камайтиришга хакли эканлиги, шу билан бирга неустойканинг энг кам миқдори ФКнинг 327-моддасида кўрсатилган фоизлар миқдоридан кам бўлмаслиги лозимлиги эътиборга олиниши кераклиги, ФКнинг 327-моддасига кўра, фоизлар миқдори кредитор яшайдиган жойда, кредитор юридик шахс бўлганида эса, унинг жойлашган ерида пул мажбурияти ёки унинг тегишли қисми бажарилган күнда мавжуд бўлган банк фоизининг хисоб ставкаси билан белгиланиши, қарз суд тартибида ундириб олинганида суд кредиторнинг талабини даъво қўзғатилган кундаги ёки қарор чиқарилган кундаги банк фоизининг хисоб ставкасига қараб қондириши мумкинлиги, ушбу қоидалар қонунда ёки шартномада бошқа фоиз миқдори белгиланган бўлмаса қўлланилиши юзасидан тушунтириш берилган.

Мазкур ҳолатда, суд даъвогарнинг манфаатлари, асосий ҳарздорлик ҳисман бартараф этилганлиги ва жавобгарнинг мулкий аҳволини инобатга олиб, пеня талабини ҳисман 2 408 878,08 сўм миҳдорида ҳаноатлантириш,

пеня талабининг қолган қисмини қаноатлантиришни рад этишни лозим топади.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 118-моддасига кўра суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Агар даъвогар томонидан билдирилган неустойкани ундириш ҳақидаги талаб асосли бўлиб, бироқ унинг миқдори қонунчиликда белгиланган ҳуқуқдан фойдаланилган ҳолда суд томонидан камайтирилган бўлса, суд харажатларининг камайтирилиши ҳисобга олинмаган ҳолда ундирилиши лозим бўлган неустойка суммасидан келиб чиққан ҳолда, суд харажатлари жавобгарнинг зиммасига юклатилиши лозим.

Ўзбекистон Республикаси "Давлат божи тўғрисида"ги Қонунининг 9-моддаси, 1-қисми, 18-бандига кўра-Ўзбекистон фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши, Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва туманлар фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашларифермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаларининг манфаатларини кўзлаб қилинган даъволар юзасидан иқтисодий судларда давлат божини тўлашдан озод қилинганлиги инобатга олиниб, даъво аризаси олдиндан давлат божи тўловисиз иш юритувга олинган.

Баён этилганларга асосан, суд низо бевосита жавобгарнинг айби билан юзага келганлигини инобатга олиб, суд харажатларини жавобгар ҳисобидан ундиришни лозим топади.

Бинобарин, юқоридагиларга кўра ҳамда Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 118, 176, 177-моддаларини қўллаб, суд

қарор қилади:

даъво ариза қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар-"QADIR TEXTILE CLASTER" масъулияти чекланган жамияти хисобидан:

даъвогар-"JALOLIDIN OLTIN TOLASI" фермер хўжалиги фойдасига 82 590 176 сўм асосий қарз, 2 408 878,08 сўм пеня;

Олтинкўл тумани Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши фойдасига 34 000 сўм почта харажати;

Республика бюджети, суд ҳокимияти органлари фаолиятини ривожлантириш жамғармасига 3 248 544,14 сўм давлат божи ундирилсин.

Даъвонинг қолган қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

Хал қилув қароридан норози томон бир ой муддатда Андижон вилоят судига апелляция шикояти, прокурор протест келтириши мумкин.

Раислик қилувчи, судья

Ж.К.Мамитов